

САВРЕМЕНА ПРОУЧАВАЊА ЈЕЗИКА И КЊИЖЕВНОСТИ

Филолошко-уметнички факултет у Крагујевцу

САВРЕМЕНА ПРОУЧАВАЊА ЈЕЗИКА И КЊИЖЕВНОСТИ
Зборник радова са II научног скупа младих филолога Србије одржаног
6. марта 2010. године на Филолошко-уметничком факултету у Крагујевцу

Година II / Књ. 1

Издавач

Филолошко-уметнички факултет у Крагујевцу

Уређивачки одбор

проф. др Милош Ковачевић
проф. др Радивоје Младеновић
проф. др Никола Рамић
проф. др Драган Бошковић
доц. др Маја Анђелковић
мр Часлав Николић
Јелена Петковић

Одговорни уредник

проф. др Милош Ковачевић

Рецензенти

проф. др Милош Ковачевић
др Стана Ристић, научни саветник
проф. др Радивоје Младеновић
проф. др Божинка Петронијевић
проф. др Јелена Јовановић
проф. др Јулијана Вучо
проф. др Тијана Ашић
проф. др Никола Рамић
проф. др Веран Станојевић
проф. др Анђелка Пејовић
проф. др. Савка Благојевић
доц. др Јована Димитријевић-Савић
доц. др Сања Ђуровић
доц. др. Надежда Силашки

Лектура и коректура

доц. др Сања Ђуровић
мр Владимир Поломац
Јелена Петковић

За издавача

проф. Слободан Штетић,
декан ФИЛУМ-а

Технички уредник

Ненад Захар

Штампа

Графостил, Крагујевац

Тираж

250 примерака

ISBN 978-86-85991-30-1

Зборник радова са II научног скупа младих филолога
Србије одржаног 6. марта 2010. године на
Филолошко-уметничком факултету у Крагујевцу

САВРЕМЕНА ПРОУЧАВАЊА ЈЕЗИКА И КЊИЖЕВНОСТИ

Година II / књ. 1

Крагујевац, 2011.

О КОЛОКАЦИЈСКИМ ВЕЗАМА У ФИТОНИМИЈИ¹

У раду се анализира лексичко устројство сложених фитонима. Циљ нам је да утврди-
мо којим лексичко-семантичким слојевима припадају речи, односно чланови синтагмат-
ске структуре који се удружују и терминологишују у процесу номинације реалија из бо-
таничке сфере.

Кључне речи: фитоним, сложени фитоним, колокати, номинација, терминологиза-
ција

0.1. Досадашња истраживања фитонима у српском језику нису занемарљи-
ва. Међутим, проблематика у вези са овим терминолошким слојем није у потпу-
ности осветљена, иако је Мојо Медић још давне 1884. године дао подстрек за
прикупљање и проучавање ових лексема. Творбеној и номинационој мотива-
цији, структурним и другим особеностима, али и етимологији ботаничких на-
зива више радова посветила је Нада Вајс (1979, 1982–1983, 1983–1984). Српски
лингвисти су свој допринос проучавању назива биљака дали пре свега у пред-
стављању инвентара и анализи мотивације и структуре фитонима у народним
говорима. Грађа и анализе углавном се односе на војвођанске говоре, као нпр.
Драгин 1984, Шпис-Ђулум 1995, Вуковић 1994, Недељков 2000, или призренско-
тимочке говоре, као Марковић 1997 и др. Треба истаћи и то да је Филозофски
факултет у Нишу издао неколико зборника са овом тематиком, у којима се нала-
зе и радови који се не баве искључиво дијалекатским облицима фитонима (ПФ
1996 и ПФ 1998).

0.2. Предмет овог разматрања представљају вишечлани називи биљака²,
ексцерпирани из *Речника српскохрватскога књижевног језика* Матице српске,
будући да се он може сматрати заокруженим корпусом. Овај корпус је допуњен

1 Овај рад је настао у оквиру пројекта 148005, *Лингвистичка истраживања савременог српског је-
зика и израза Речника српскохрватског књижевног и народног језика САНУ*, који у целини фи-
нансира Министарство за науку и технолошки развој Републике Србије.

2 У лексиколошкој литератури не постоје јединствена терминолошка решења за вишечлане
лексичке спојеве који на номинационом плану функционишу као јединствена целина, како се на-
води у Недељков 2002: 244 и Драгићевић 2007: 40–41. Представљајући нам могућа терминолошка
решења (комплексне лексеме, везане синтагме, локуције, сложене лексичке јединице, фиксирани
колокације, вишечлана реч, вишечлана лексичка јединица, вишечлана лексема, сложена лексе-
ма итд.) у лексиколошкој литератури, прва ауторка се опредељује за термин сложене лексеме, а
друга за термин вишечлане лексичке јединице. У фитолингвистици такође нема усаглашености
у терминолошком именовању ових јединица, па тако на пример срећемо називе синтагматски
спојеви, синтагматска образовања, синтагматске номинационе јединице у Шпис-Ђулум 1995:
429, синтагме у Соколовић 1998: 60, сложене лексеме у Марковић 1997: 42–44 итд. Ми сматрамо
да има оправдања за употребу свих поменутих термина, при чему би избор требало да зависи од
тога који се аспект овог слоја лексике осветљава – лексикографско-лексиколошки или синтак-
сички.

називима из *Речника српскохрватског књижевног и народног језика САНУ*³ ради употпуњавања богатства инвентара ових термилошких јединица сложене структуре. Наш приступ је првенствено лексиколошки. Међутим, с обзиром на то да посматрамо унутрашње устројство синтагматских структура, приликом анализе полазићемо од формалног критеријума. Наиме, циљ нам је да осветлимо природу унутрашњих односа међу саставним деловима сложених фитонима, односно лексички материјал који подлеже терминологизацији⁴. Наша пажња ће бити усмерена на осветљавање природе и врсте колокабилне везе међу члановима синтагматске структуре вишечланих фитонима⁵. Настојаћемо да прикажемо типове терминологизације сложених јединица, као и да утврдимо када се номинација остварује на основу једног од чланова сложеног назива, а када обе компоненте истовремено учествују у номинацији различитим типовима метафоричних асоцијација, метонимијских трансформација или механизмима синегдохе.

0.3. У анализи сложених фитонима полазимо од центра синтагме, односно примарног колоката. У зависности од тога да ли се њиме упућује на референт, а секундарним колокатом врши даља детерминација и исказује *differentia specifica*, или се пак номинација врши читавом колокацијом у нашој грађи може се издвојити неколико типова.

1.1. У први тип спадају они сложени фитонимски називи чији су центар лексеме које и саме именују општу ботаничку реалију, као што су: *дрво, дрвце, корен, шрава, цвети, цвеће*. Ове лексеме функционишу и као лексеме општег лексичког фонда, али у споју са одговарајућим детерминативом добијају номинациону улогу и постају део термилошког фонда. Детерминативни члан уз ове именице потиче из различитих слојева и у тој улози јављају се: а) придеви мотивисани зоонимском основом, који су и најбројнији, као у фитонимима *вучји корен, ђусја шрава, ђушчија шрава, кравља шрава, пшичија шрава*, б) придеви из сакрално-митолошке сфере, као у *бож(и)је дрво, змајево дрво, јудино дрво, божије дрвце, богородичина шрава, пецировско цвеће*, в) описни придеви који означавају укусу, као у *кисело дрво, слашко дрвце*, г) разни други описни придеви, као у *зубобољна шрава, жива шрава, рђава шрава, устјаљива шрава, црна шрава* и д) релациони придеви, као у примерима *морска шрава, сиротињска шрава, хајдучка шрава, жрчко сено*.

1.2. Лексема *шрава* колоцира и са већим бројем именица које се налазе у синтаксичкој позицији падежног атрибута реализованог предлошко-падежном конструкцијом *од + ђенитив*. Те именице означавају називе болести: *шрава од асџме, од жрознице, од жуџице, од костобоље, од красџа, од пољачине, од срдобоље, од црног приџиџа, од шаџа, од шуџева*, затим органе или делове тела зах-

3 Према нашим увидима у грађу, као и истраживању Недељков 2002, у речницима се ове јединице налазе у додатку речничког чланка под изразима (у РСАНУ и најчешће у РМС), али и као посебне одреднице у РМС.

4 Будући да је наше интересовање везано првенствено за лексичке слојеве, одлучили смо се за речничку грађу. Сматрамо да је она у овом погледу довољно информативна, да доноси најтипичније лексичке комбинације, јер укључује грађу из релевантних ботаничких речника (РМС и РСАНУ) и народних говора (РСАНУ), као и да показује скоро све могуће типове колокација. Њен недостатак је што истраживачима не омогућава поуздано одгонетање мотивације у свим случајевима, као што је то могуће приликом анализе грађе из народних говора. У том случају, искази информатора могу помоћи расветљавању номинационе мотивације навођењем различитих нејезичких елемената.

5 Синтагматска структура сложених термина на примеру назива лековитог биља представљена је у раду Соколовић 1998: 60–71.

ваћене болешћу: *од враћиа, од жучи, од зуба, од срца*, називе проузроковача болести: *од глстѣа (проѣтив глстѣа)*⁶, *од метѣиља*, каква абнормална стања која треба сузбијати или лечити: *од дрхѣања, од улома, од урока*, или пак дејство које биљка има: *од изеди*. Мотивација ових фитонима веома је прозирна будући да се секундарним колокатом објашњава намена примарног.

1.3. Лексеме општег лексичког фонда које означавају ботаничку реалију удружују се и са именицама као детерминативима у атрибутивној функцији: *шурчин-цветѣи, фишек-цветѣи, амбер-дрво и шрава белица*, где се атрибутивом вероватно указује на порекло, облик, мирис, односно боју одређене биљке.

2.1. Следећи тип колокацијских веза чини спој лексеме⁷ којом се именује фитонимска врста са различитим типовима детерминатива. Те лексеме у позицији примарног колоката функционишу самостално као фитоними или пак у спрези са различитим детерминативима, остварујући такође фитонимску номинациону улогу. Дакле, ови фитоними имају двоструку номинациону улогу – самосталну и у колокацијама. У нашој грађи такви су фитоними: *божур, ваљуџа, врба, грах, дешелина, зеље, јавор, јагоде, јова, клека, комин, коѣиѣињак, куѣус, лан, леска, лијер, лоза, локвањ, лук, мак, маховина, метѣла, орашак, орешић, ружа, ружица, шрешња, шрска, шрсѣиѣика, чкаљ, шиб, шибика*. Овде се могу издвојити две групе. Прва група обухвата називе код којих сложени фитоним и његова централна компонента функционишу као синоними: *божур* = *косовски божур*, *лоза* = *винова лоза*, док другу групу чине сложени називи у којима детерминатив служи за именовање посебне биљне врсте: *јаџога* *Fragaria* ≠ *сврачја јаџога* *Chenopodium foliosum*, *куѣус* *Brassica oleracea capitata* ≠ *дивљи купус* *Diplotaxis tenuifolia*.

2.2. Придеви у атрибутој функцији који колоцирају са овим именицама могу се сврстати у неколико група. Најпре, придевски колокати који детерминирају примарни колокат по боји: *бела јова, бела лоза, бела рада, бели локвањ, бели мак, бијели лијер, жуѣија рада, жуѣији лијер, жуѣији лук, жуѣији локвањ, сива јова, црна јова, црна лоза, жуѣија шибика*. Веома често је секундарни колокат мотивисан зоонимом, као у примерима: *врањѣи лук, вранин лук, вуч(и)је зеље, вучје шрешње, ѓусја ружица, зечји куѣус, змијин лук, змијина маховина, лисичја муда, магареѣи чкаљ, маѣја муда, медведова шрешња, медвеѣији лук, мечја леска, ѣасја леска, ѣасји лук, ѣасја муда, сврачје јагоде, сврачји лук, шѣиѣ(и)ји лук*⁸. Као секундарни чланови колокације јављају се и релациони придеви који по свој прилици упућују на географско порекло појединих фитонима: *индијски локвањ, италијанска шрска, јерихонска ружа, косовски божур, њемачка лоза, шурска лоза, шѣанска дешелина, шѣанска шрска*. Детерминација може бити исказана и придевима са месним значењем: *виноџрадарски лук, водена шрсѣиѣика, ѓорски (џодоли) лијер, ѓорски коѣиѣињак, морски лук, пољски лук*. Битна компонента у номинацији је и димензија (величина, висина), па су се терминологизовали спојеви: *велика (вела) ваљуџа, велики коѣиѣињак, ниска клека*. На самоникли карактер биљке упућује се придевом *дивљи*, па су забележени фитоними: *дивља леска, дивља лоза, дивља шрешња, дивљи комин, дивљи лан, дивљи лијер, дивљи мак, дивљи лук, дивји лук*,

6 Намена се може исказати и конструкцијама *проѣтив* + генитив и *за* + акузатив: *шрава проѣтив глстѣа, корен за бљување* (Соколовић 1998: 62–63).

7 Овде су узете у обзир и лексеме које појединим својим значењима припадају ботаничком терминологичком систему као *лоза, рада* и сл. Удружујући се са новим лексемама, оне такође означавају биљне реалије.

8 О структури и особености фитонима мотивисаних зоонимима види Вајс 1979, Вуковић 1994:339–343, као и Илић 1998: 72–83.

а као опозити забележени су и сложени фитоними: *пишњом бор*, *пишњома дешелина*, *пишњоми шишак*, *пишњоми кестен*, *пишњоми комин*. Номинација може бити заснована и на времену цветања, зрења или садње, па фитоним може да колоцира са временским придевом као у примеру *зимска ружа*, односно са атрибутивом *позница* у синтагми *лоза позница*. За номинацију биљака пресудан може бити облик, изглед, што видимо из спојева: *петлолистна лоза*, *крстаста копитњак*. Сложени назив може указивати и на материју која се из биљке добија: *винова лоза*, *сладорна шпрштика*, *шпрштински шиб*, *шећерна шрска*. Номинација заснована на мирису огледа се у сложеним фитонимима чији су секундарни колокати придеви *мушкашени* (*орашак*), *мирисава* (*шрска*), *мирисна* (*шпрштика*). Придеви којима се означава укус налазе се у саставу фитонима *слани грах* и *слашки јавор*. Да би именovali нови ентитет, фитоними се удружују и са придевима који означавају посебна духовна и емоционална стања: *главобољно зеље*, *жалосна врба*, с тим што се паралелно јавља и сложена лексема са атрибутивом: *врба жалосница*. Посебну групу чине они сложени фитоними који у детерминативној позицији садрже придев са неким религијским или митолошким појмом⁹: *блажени чкаљ*, *свешћена лоза*, а такве су и колокације са присвојним придевима као: *богородичин лан*, *вилан лук*, *вилана мейла*, *појова муда*¹⁰. У нашој грађи наишли смо и на два трочлана, двоструко детерминисана фитонима – и бојом и величином: *мали жући локвањ* и *велика шарена шпрштика*.

2.3. Посебно су zanimljive kolokacije naziva pitomih, kulturnih biljaka i privedskih determinativa u nominaciji korovskih, nekulтивисаних biljaka kao: *вуч(и)је зеље, главобољно зеље, зеџи куџус, дивџи лук, дивји лук, виноградарски лук, жуџи лук, змијин лук, мисирски лук, медвеџи лук, џасји лук, џољски лук, вилин лук, врањи лук, вранин лук, џасји лук, џољски лук, морски лук, џиџи(и)ји лук, свраџи лук, свраџе џаџоде, слани грах.*

3.1. Најзанимљивији је свакако трећи тип вишечланих назива фитонима. У њему сви колокати припадају општем лексичком фонду и не означавају реалије из ботаничког света. Само у узајамној спрези ови колокати путем метафоричних асоцијација различитог типа служе за именовање биљака. Дакле, колокација подлеже процесу терминологизације и добија номинациону улогу. Њени чланови губе самосталност, те иако сложене структуре, колокација постаје јединствени означитељ. Искључиво датим спојем тих колоката остварује се номинација одређене реалије.

3.2. У неким случајевима номинациона мотивација се изводи из целе колокације, у неким из примарног колоката, а у неким из секундарног. Као примарни колокат јављају се именице које означавају предмете и појмове из непосредног човековог окружења: *брада, глава, ђумно, душица, језик, кайица, коса, краљица, крст, лика, млеко, нога, око, ошров, пайучица, перје, плахтица, плашт, прасе, сестрица, сивоја, сузе, хлебац, царица, чемер, човек*. Са творбеног аспекта примарни колокати су углавном просте, неизведене речи, осим хипокористично-деминутивних образовања: *хлебац, пайучице, плахтица, душица, кайица, сестрица* и мовираних лексема: *царица, краљица*. Као секундарни колокати најзаступљенији су придеви мотивисани зоонимом: *воловски, вранин, вуч(и)ји, ђусји, змијин, змијски, качји, коњски, лављи, лисичји, мацји, мечји, орлов, пасји, певчји*.

9 Детаљно о фитонимима мотивисаним појмовима из ове и сродних сфера види Вајс 1989.

10 За назив *бамбусова ирска* не би се могло рећи да представља колокацију, већ пре да је реч о перифрази, с обзиром на то да је бамбус врста трске.

пшичји, рибљи, родин, шелећи, шичји, ћурков, ћурчији. Следећу групу чине посесивни придеви из религијске и митолошке сфере: *Маријине, Петров*, затим: *божји, вилин, ђосџин, поџин*, али и из профаног окружења: *дикин, мајкин, мајчин, мразов, свекрвин, царев*. Потврђени су и релациони придеви *ајдучки, царски, цигански*, затим описни придев *леј*, као и придеви са значењем боје *модар* и *жуи*. Фитоними *краљица ноћи* и *сузе мајке божје* имају као секундарне колокате падежне атрибуте.

3.3. Посебна група су колокације којима се означава део тела неке животиње, а номинација је најчешће извршена метафоризацијом према обличкој и димензионалној сличности дате реалије и одређене биљке, односно неког њеног дела. Наиме, овде се номинација изводи из целе колокације која означава неки ентитет, као у *воловско око, вранино око, вуч(и)ја пџи, вуч(и)ја шаја, вуч(и)ји реј, ѓусја нога, коњски реј, коњско коџишо, кошушина брада, лављи зуб, лисичји реј, мајји реј, медвеђи длан, мечја шаја, орлови нокџи, џасји зуб, џевчија нога, пџилова крџиша, родин кљун, шелећа нога, шичји нокџи, ћурчија крџиша, ћуркова крџиша, шичје око*. Исту врсту мотивације срећемо и код фитонима *вуч(и)ја сџо-џа* и *шелећа сџоџа*.

3.4. Међутим, овим се не исцрпљује списак у коме су секундарни колокати придеви мотивисани зоонимом, забележени су још и: *вуч(и)ја лика, вуч(и)ји хлебац, вучји чемер, змијско млеко, змијино млеко, качје млеко, мечја лика, пшичје млеко, рибљи оџров, родино млеко*. Али, док се у претходном низу мотивација црпи из облика колокатима означеног појма и заснована је на реалној сличности, чини нам се да је у овом другом низу мотивација заснована на експресивности зоонимских деривата и/или целе колокације. Самом употребом зоонимских деривата (претежно од именица које означавају дивље животиње) указује се на опасност или непогодност употребе ових биљака за човека.

3.5. Секундарни колокат у поједине спојеве уноси експресивну конотацију: *божја пџахџица, вилина коса, ђосџин пџаџи, ђосџина пџаџица, ѓрки шролисџи, дикино око, царско око, царско око, леји човек, маријине сузе, пџишов крџи, поџина кџица, поџино ѓумно, поџино џрасе, свекрвин језик, свекрвина ѓлава, сузе мајке божје, циганско џерје*. Придеви *божје, вилино, ђосџино* и сл. изазивају пријатне асоцијације, док нпр. *свекрвин, цигански* и сл. махом негативне, а придевом *ѓрки* номинација се заснива и на укусу биљке. На пријатним, односно непријатним експресијама заснована је номинација фитонима *мајчина (мајкина) дуџица* и *мразова сџирица*.

За називе *краљица ноћи* и *царица ноћи* за именовање, осим изгледа, пресудни значај има време отварања цвета ове биљке.

4.1. Посматрајући ексцерпирану грађу, запажамо да у позицији примарног колоката могу бити:

- а) општи називи за реалије из биљног света (*дрво, шрава...*),
- б) фитоними који означавају посебну врсту (*божур, куџус...*),
- в) именице којима се означавају други предмети, појаве, стања и сл. из човековог окружења.

У позицији секундарног колоката могу се јавити:

- а) релациони придеви деривирани од зоонимских основа; овај слој придева је најчешћи и може да колоцира са сва три типа примарног колоката (*зџји, вучји...*),
- б) релациони придеви из сакрално-митолошке сфере (*божји, вилин...*),
- в) описни придеви којима се означава боја (*џрни, бели...*),

г) описни придеви којима се означава димензија (*велики, ниски...*)

д) релациони придеви којима се означава порекло, место и сл. (*џрчки, водени...*),

ђ) описни придеви *дивљи/џиџиоми*, који колоцирају само са лексемама којима се именује одређена биљна врста, тј. удружују се са фитонимима у циљу номинације новог ботаничког ентитета,

е) именице се ретко јављају у атрибутивној функцији; једино су распрострањене у колокацији са именицом *шрава* у функцији предлошко-падежног атрибута *од* + *џениџив*; те именице углавном означавају болест или неки анатомски појам (*од жуџице, од џлиџа...*).

4.2. На основу анализираних лексичког материјала који учествује у номинацији биљака може се запазити то да се као примарни колокати најчешће јављају именице које означавају фитоним уопште, тј. опште називе за биљке или њихове делове, или пак конкретну врсту фитонима, као и то да они у највећем броју случајева колоцирају са придевима различитог типа у атрибутивној функцији, а врло ретко са именицама у функцији атрибутива. Примарним колокатом одређује се лексички слој коме јединица припада, а номинација конкретне ботаничке врсте постиже се секундарним колокатом, што значи да он има диференцијалну вредност у номинацији. Могло би се рећи да је овде реч о другостепеној терминологијацији. Када се као примарни члан синтагме јави заједничка именица која означава појам који не припада ботаничком свету, она тек у споју са придевским колокатом добија могућност да оствари номинациону функцију. У овом случају номинација се најчешће остварује метафоризацијом целе колокације. Овај, трећи тип може се сматрати потпуним видом идиоматизације. Наиме, лексичка јединица настала на овај начин не представља збир појединачних појмовних ентитета и особина, већ се њоме упућује на конкретну реалију из биљног света.

4.3. Прилог лексикографској пракси. На основу изложене грађе можемо закључити да су лексикографи РСМ приликом састављања упутстава проникли у природу сложених терминолошких јединица (РСМ 1: 11), те дали препоруку да се као посебне одреднице издвоје вишечлане лексеме чији примарни колокат није у вези ни са једним значењем из своје полисемне структуре (*џоџино прасе* и сл.), а да се под изразима наведу они сложени ботанички називи чији примарни колокат и сам функционише као фитоним (*дивља лоза* и сл.) Нажалост, ово правило у пракси није доследно примењивано, а ваљало би га користити у даљој лексикографској пракси у обради терминолошких система.

Литература

- Богдановић 1998: Недељко Богдановић, „Опште и посебно у фитонимији“, у: *Прилози из фитополлингвистике* II, Ниш, 1998, 32–40.
- Баж 1979: Nada Vajs, „Zoonimski elementi u nazivima biljaka“, *Rasprave zavoda za jezik* IV–V, Zagreb, 1979, 89–104.
- Баж 1982–1983: Nada Vajs, „Fitonimijske bilješke“, *Rasprave zavoda za jezik* VIII–IX, Zagreb, 1982–1983, 265–280.
- Баж 1983–1984: Nada Vajs, „Fitonimijske bilješke II“, *Rasprave zavoda za jezik* X–XI, Zagreb, 1984–1985, 231–243.
- Баж 1989: Nada Vajs, „Struktura fitonima onomasiološki motiviranih religijom i drugim srodnim sadržajima“, *Rasprave zavoda za jezik* 15, Zagreb, 1989, 239–273.

- Вуковић 1994: Гордана Вуковић, „Из војвођанске фитонимије“, *Научни саставак слависта у Вукове дане* 22/2, Београд, 1994, 339–344.
- Драгин 1984: Гордана Драгин, „Терминологија коровске флоре у Шајкашкој“, *Прилози проучавању језика* 20, Нови Сад, 1984, 193–197.
- Драгићевић 2007: Рајна Драгићевић, *Лексикологија српског језика*, Београд, 2007.
- Илић 1998: Мирјана Илић, „Зооморфни елементи у називима лековитог биља“, у: *Прилози из фиџолингвистике* II, Ниш, 1998, 72–83.
- Марковић 1997: Јордана Марковић, *Јужноморавска пољопривредна лексика*, Ниш, 1997.
- Медић 1884: Мојо Медић, „Принос народној терминологији биљака и животиња“, *Летопис Матице српске* 139/3, Нови Сад, 1884, 85–100.
- Недељков 2000: Љиљана Недељков, „Прилози проучавању фитонима у Војводини“, *Јужнословенски филолог* LV1/3–4, Београд, 2000, 727–736.
- Недељков 2002: Љиљана Недељков, „Проблем вишечланих лексема у лексикографској пракси“, у: *Дескриптивна лексикологија стандардног језика и њене теоријске основе*, Београд – Нови Сад, 2002, 243–251.
- РМС: *Речник српскохрватског књижевног језика*, I–VI, Нови Сад (I–III и Загреб), 1967–1978.
- РСАНУ: *Речник српскохрватског књижевног и народног језика*, I–XVII, Београд, 1959–2006.
- Соколовић 1998: Мирјана Соколовић, „Синтагматска структура назива лековитог биља“, у: *Прилози из фиџолингвистике* II, Ниш, 1998, 60–72.
- ФП 1996: *Прилози из фиџолингвистике* I, Ниш, 1996.
- ФП 1998: *Прилози из фиџолингвистике* II, Ниш, 1998.
- Шпис-Ђулум 1995: Марија Л. Шпис-Ђулум, „Фитонимија југозападне Бачке (коровска флора)“, *Српски дијалектолошки зборник* XLI, Београд, 1995, 397–490.

Индекс¹¹ анализираних назива биљака са латинским називима

амбер-дрво *Styrax officinalis*
 бамбусова ђрска *Bambusa arundinacea*
 бела јова *Alnus incana*
 бела лоза *Clematis*
 бела рага 1) *Anthemis* 2) *Bellis perennis* 2) *Matricaria chamomilla*
 бели локван *Nymphaea alba*
 бели мак *Papaver album*
 бијели лијер *Lilium candidum*
 блажени чкаљ *Cnicus benedictus*
 бољородичин лан *Linaria vulgaris*
 бољородичина ђрава *Hypericum perforatum*
 бож(и)је дрво *Artemisia abrotanum*
 божјије дрвце *Artemisia abrotanum*
 божја ђлахџица *Artemisia abrotanum*
 велика (вела) ваљуга *Lappa, L. major*
 велика шарена ђрџика *Chaerophyllum bulbosum*
 велики копџићњак *Petasites hybridus*

11 Идентификација биљака начињена је на основу обраде у РМС и РСАНУ. У индексу смо навели латинске називе за најтипичније и најраспрострањеније биљне врсте на које се посматране колокације односе, што значи да се појединим колокацијама у одређеним крајевима могу именовати још неке биљне врсте.

вилин лук 1) *Muscari comosum* 2) *Muscari racemosum*
вилаина коса *Cuscuta*
вилаина мейла *Asparagus officinalis*
винова лоза *Vitis vinifera*
виноџрадарски лук *Allium ampeloprasum*
водена шрстџика *Phragmites communis*
волоовско око *Leucanthemum vulgare*
вранин (врањи) лук 1) *Ornithogalum* 2) *Ornithogalum umbelatum* 3) *Colchium autumnale*
4) *Gymnadenia conopsea*
вранино око *Paris quadrifolia*
врба жалосница *Salix babylonica*
вуч(и)ја лика *Daphne mezereum*
вуч(и)ја џейта *Heracleum sphondylium*
вуч(и)ја стџопа *Aristolochia rotunda*
вуч(и)ја шайа *Lycopus, Fistulina*
вуч(и)је зеље *Atropa belladonna*
вуч(и)ји реџ *Verbascum thapsiforma*
вучџи хлебац *Boletus granulatus*
вучје шреиње *Daphne blagayana*
вучји корен *Aconitum lycoctonum*
вучји чемер *Aconitum napellus*
џлавобџно зеље *Conium maculatum*
џорски (џродџли) лиџер *Convallaria majalis*
џорски коџишњак *Asarum europaeum*
џосџин џлаишџ *Alchemilla vulgaris*
џосџина џаџуџиџа *Cypripedium calceolus*
џрки шролисџи *Manyanthes trifoliata*
џрчко сено *Trigonella foenum graecum*
џусја ноџа *Chenopodium album*
џусја ружиџа *Bellis perennis*
џусја шрава *Potentilla anserina*
џуиџиџа шрава *Malva, M. silvestris*
џивџа леска *Corylus colurna*
џивџа лоза 1) *Parthenocissus quinquefolia* 2) *Vitis silvestris*
џивџа шреиња 1) *Prunus avium* 2) *Prunus padus*
џивџи комин *Cuminum cyminum*
џивџи лан 1) *Linaria vulgaris* 2) *Linum perenne*
џивџи лиџер 1) *Lilium martagon* 2) *Hemerocallis, H. fulva*
џивџи (џивџи) лук 1) *Allium ampeloprasum* 2) *Allium ursinum* 3) *Allium scorodoprasum*
4) *Allium rosum*
џивџи мак *Papaver rhoeas*
џивџи ореишџ *Datura stramonium*
џикино око *Coreopsis grandiflora*
џалосна врба *Salix babylonica*
џива шрава 1) *Erodium cicutarium* 2) *Geranium Robertianum*
џушџа раџа *Anthemis tinctoria*
џушџа шибиџа *Coronilla emerus*
џушџи лиџер *Sternbergia lutea*
џушџи лџквањ *Nuphar luteum*
џушџи лук *Allium flavum*
зеџји куйус *Sonchus oleraceus*

зимска ружа *Tanacetum indicum*
змајево дрво *Dracaena draco*
змијин лук *Allium scorodoprasum*
змијина маховина *Lycopodium*, *L. clavatum*
змијино (змијско) млеко *Euphorbia*
зубобољна шрава *Anacyclus pyrethrum*
индијски локвањ *Nelumbo nucifera*
ишпанијанска шрска *Arundo donax*
јерихонска ружа *Anastatica hierohuntica*
јудино дрво *Cicer arietinum*
качје млеко *Euphorbia*
кисело дрво 1) *Cotinus coggygia* 2) *Rhus*, *R. Coriaria*
коњски реј 1) *Equisetum* 2) *Symphytum officinale*
коњско коњиш *Asarum europaeum*
косовски божур *Paeonia decora*
кошушина брада 1) *Gentiana lutea* 2) *Leonurus cardiaca* 3) *Polygonum bistorta*
кравља шрава 1) *Peltaria alliacea* 2) *Thlaspi*, *T. arvense*
краљица ноћи *Cereus grandiflorus*
крсташти коњишњак *Anemone hepatica* из ф. *Ranunculaceae*
лављи зуб *Leontodon*
леји човек *Impatiens balsamina*
лисичја муда *Platanthera bifolia*
лисичји реј *Alopecurus pratensis*
лоза позница *Vitis silvestris*
магарећи чкаљ *Onopordon acanthium*
мајчина (мајкина) душица *Thymus*
мали жујни локвањ *Nuphar pumilum*
маријине сузе *Briza media*
мачја муда *Totydium apulum*
мачји реј *Phleum pratense*
медведова шрешиња *Sorbus aucuparia*
медвеђи глан *Heracleum sphondylium*
медвеђи лук *Allium ursinum*
мечја леска *Corylus colurna*
мечја лика *Daphne mezereum*
мечја шайа *Heracleum*, *H. sibiricum*, *H. sphondylium*
мирисава шрска *Acorus calamus*
мирисна шрстика *Acorus calamus*
мисирски лук *Allium scorodoprasum*
морска шрава биљка из пор. *Potamogetonaceae*
морски лук *Urginea* (*Scilla*) *maritima*
мразова сестрица *Colchicum*
мушкатајни орашак 1) *Lathyrus tuberosus* 2) *Myristica fragrans*
ниска клека *Juniperus nana*
њемачка лоза 1) *Abutilon avicennae* 2) *Parthenocissus quinquefolia*
орлови нокти 1) *Lonicera*, *L. caprifolium* 2) *Astragalus* 3) *Astragalus alpinus*
оштира шибика *Vitex agnus castus*
пасја леска *Rhamnus frangula*
пасја муда *Orchis*
пасји зуб 1) *Dactylis glomerata* 2) *Erythronium dens canis*
пасји лук *Allium ursinum*

пѣвчја нога Ranunculus sceleratus
 пѣтилова крѣста Rhinanthus crista galli
 пѣтиолистѣа лоза Parthenocissus quinquefolia
 пѣширов крѣст Paris quadrifolia
 пѣшировско цвѣће 1) Agrimonia eupatoria 2) Lilium martagon 3) Leucanthemum vulgare 4) Achillea millefolium
 пѣшѣома дѣтелина Medicago sativa
 пѣшѣоми бор Pinus pinea
 пѣшѣоми кестѣен Castanea sativa
 пѣшѣоми комин Cuminum cyminum
 пѣшѣоми шипѣак Punica granatum
 пољски лук Ornithogalum
 пойна кайица Aquilegia vulgaris
 поино жумно Taraxacum officinale
 поино прасе Phleum pratense
 попова муда 1) Aristolochia clematidis 2) Evonymus europaeus
 пѣшичја шрава Cerastium
 пѣшичје млеко Gobius pellucidus
 рѣѣа шрава Koeleria
 рибѣи ошѣров Anamirta cocculus
 родин клѣун Erodium ciconium
 родино млеко Euphorbia
 свѣкрвин јѣзик Opuntia ficus indica, O. himifusa
 свѣкрвина жлава 1) Echinocactus tortuosus 2) Melocactus communis
 свѣшѣѣена лоза Lonicera xylosteum
 свѣрачје јаждѣе Chenopodium capitatum
 свѣрачји лук Gymnadenia conopea
 сива јѣва Alnus incana
 сирѣшѣињска шрава Glyceria
 сладорна шѣрѣшѣика Saccharum officinarum
 слани жѣрах Cicer arietinum
 слѣшѣики јѣвор Acer saccharinum
 слѣшѣико дрѣвце 1) Glycyrrhiza glabra 2) Cinnamomum ceylanicum
 сузе мајке бѣждје Briza media
 шѣлѣѣа нога Arum maculatum
 шѣлѣѣа сѣшѣопа Arum maculatum
 шѣрѣѣѣѣшѣински шѣиб Pistacia terebinthus
 шѣичје око 1) Veronica anagallis 2) Veronioca beccubunga 3) Veronica officinalis
 шѣичји лук 1) Allium schoenoprasum 2) Ornithogalum comosum 3) Ornithogalum tenifolium
 шѣичји нѣкѣшѣи Ornithopus
 шѣрава бѣлицѣа Poa pratensis
 шѣрава од асѣшѣме Datura stramonium
 шѣрава од вѣрашѣа 1) Galega officinalis 2) Succisa pratensis
 шѣрава од жѣлистѣа (прѣшѣиѣѣѣ жѣлистѣа) Artemisia cina, A. herba alba
 шѣрава од жѣрозниѣе 1) Centaurium umbellatum 2) Taraxacum officinale 3) Peltaria alliacea, Thlaspi, Thlaspi arvense
 шѣрава од дрѣшѣѣѣѣѣѣ Primula veris
 шѣрава од жушѣиѣе 1) Gentiana asclepiadea 2) Lilium martagon
 шѣрава од жуѣчи 1) Lilium martagon 2) Asplenium trichomanes
 шѣрава од зуѣа 1) Anacyclus pyrethrum 2) Hyosciamus niger 3) Peucedanum officinale 4) Tanacetum parthenium, T. vulgare

тiрава од изеди Ranunculus
тiрава од костiоболe Polygonatum multiflorum
тiрава од крастiа 1) Cerunthe minor, Teucrium polium 2) Chelidonium maius
тiрава од мейшiа Lysimachia
тiрава од пољачине 1) Cochlearia officinalis 2) Chamaeplium officinale
тiрава од срдоболe (од срца) 1) Gentiana lutea 2) Polygonum bistorta 3) Potentilla erecta
тiрава од улома Narthecium ossifragum
тiрава од урока 1) Cucubalus baccifer 2) Lychnis viscaria
тiрава од црног тiриштiа Brunella vulgaris
тiрава од шаша Scrophularia nodosa
тiрава од шуљева 1) Filipendula, F. hexapetala 2) Lathraea squamaria 3) Sedum
шурска лоза Berberis vulgaris
шурчин-цвети Narcissus, N. poeticus
ћуркова крестиа 1) Polygonum orientale 2) P. tinctorium
ћурчија крестиа Polygonum orientale
успалiва тiрава Hyosciamus niger
фишек-цвети Hosta
хајдучка тiрава Achillea millefolium
царево око Coreopsis grandiflora
царица ноћи Cereus grandiflorus
царско око Coreopsis tinctoria
циганско тeрјe Asclepias syriaca
црна јова Alnus rotundifolia
црна лоза 1) Tamus communis 2) Vitis silvestris
црна тiрава Bruckenthalia spiculifolia
шећерна шрска Saccharum officinarum
шпанска дeтeлина Ornithopus
шпанска шрска Calamus rotang

ON COLLOCATION IN PHYTONYMY

Summary

This paper analyzes lexical structure of compound phytonyms. Our aim is to determine which words or parts of syntagmatic structure belong to which lexical-semantic layers, associating and terminologizing in the process of botanic spheres entity nomination.

Marija Milosavljević-Todorović, Marina Spasojević